

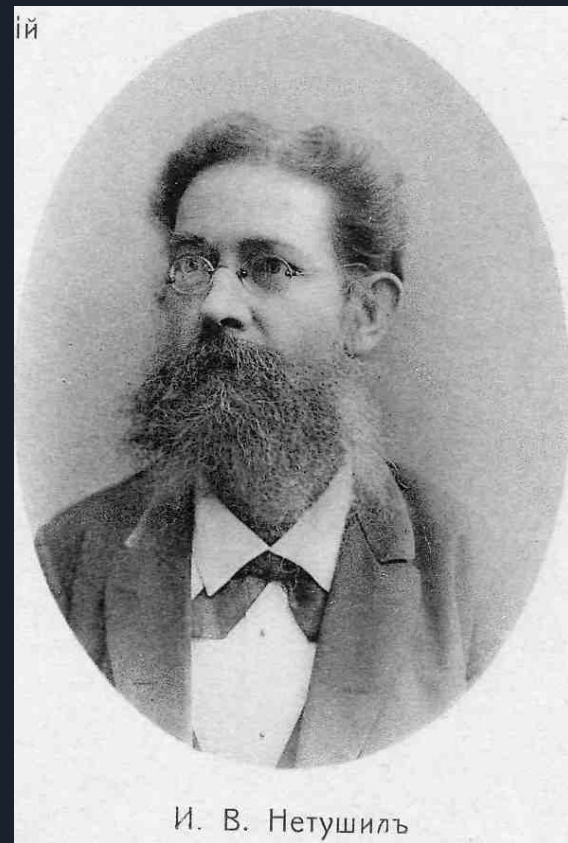
Нетушил

Іван В'ячеславович
(1850-1928)

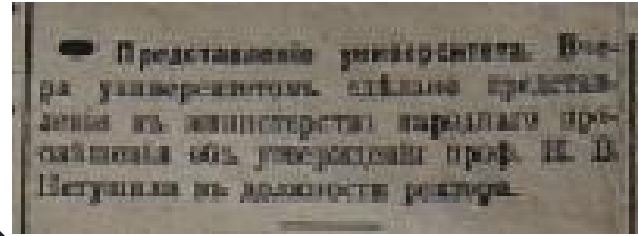
*філолог, історик, професор і ректор
Харківського університету*

Основні дати життя і діяльності

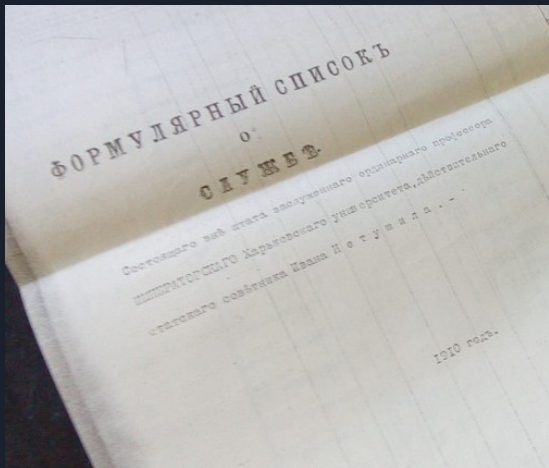
- ❖ Народився І. В. Нетушил 14 травня 1850 року у місті Простейові в Моравії (Чехія,) в родині управляючого невеликим підприємством. Початкову освіту одержав у німецькій 4-класній школі, потім навчався в приватній гімназії.
- ❖ Вступив на богословський факультет Оломоуцького університету (Чехія), потім перейшов до Празького університету на класичне відділення філософського факультету.
- ❖ У 1874 р. переїхав до Петербургу, де слухав лекції в університеті.

- ❖ У 1875 р., витримавши в університеті іспит на звання вчителя стародавніх мов переїздить до Харкова, де був призначений викладачем в другу харківську гімназію, а через рік перевівся в третю гімназію. Одночасно викладав латинську мову в Маріїнській жіночій гімназії.
- ❖ У 1882 р. у Московському університеті Нетушил витримав магістерський іспит і у 1883 р. захистив дисертацію на ступінь магістра римської словесності.
- ❖ У 1884 р. І.В. Нетушила було обрано доцентом кафедри римської словесності.

- ❖ У 1886 р. у Харківському університеті захистив докторську дисертацію «Этюды и материалы для научного синтаксиса латинского языка. О падежах».
- ❖ У 1887 р. був обраний екстраординарним, а 1888 р. — ординарним професором Харківського університету. Читав курс римських старожитностей, римської і грецької граматики, педагогіки, вів практичні заняття. З 1886 р. — секретар історико-філологічного факультету, член Ради при попечителі Харківського навчального округу. З 1906 по жовтень 1911 рр. — проректор, з жовтня 1911 по 1918 рр. — ректор Харківського університету. З 1910 р. — член-кореспондент Імператорської академії наук.
- ❖ І. В. Нетушил займався переважно ранньою історією Риму, проблемами генезису латинської мови. Праці його містять ретельний філологічний аналіз текстів.
- ❖ Останні роки життя провів у Донбасі. У 1927 р. повернувся до Харкова, де і помер в 1928 р.

Праці І.В. Нетушила

І.В. Нетушил починав з занять лінгвістикою, вивчення фонетики, морфології та синтаксису класичних мов. До цієї галузі відносяться і його дисертації: магістерська - "Об аористах в латинском языке" (Харків, 1881) і докторська - "Этюды и материалы для научного синтаксиса латинского языка. Том II. О падежах" (Харків, 1885). Але потім він звернувся до вивчення римських старожитностей, релігійних та державних, особливо раннього періоду.

Отражение катилинарской смуты в традиции о Тарквинияхъ.

Суждение о степени достоверности древнейшей истории римской республики I—II столетий ее существования находится в существенной зависимости от того или иного решения вопроса об аутентичности понтификов. Если, подобно Пансу или Ламберу, принимать гиперкритическую точку зрения, согласно которой составление так называемых римской письменности, как летописей и законов XII таблиц, могло осуществиться только уже в более поздние исторические времена, то, конечно, традиция не только о царской эпохе, но также о первых двух веках почти целиком должна быть отнесена к области вымысла. В отличие от этого, в сущности, часто любительского отношения к делу, давшего более прочными являются основания умеренно-скептического направления, которое допускает давнее возникновение летописи понтификов, но в то же время принимает гибель этого памятника во время галльского пожара, следуя указанию Ливия (6, 1, 2: *etiamsi quae in commentariis pontificum aliisque publicis privatisque erant monumentis, incensa urbe praesaeque interiere*). При таком взгляде вопрос о достоверности традиции очерчивается определенной хронологической гранью—до пожара 390 года. Однако, в этих пределах получается тот же безнадежный результат, как и в первом случае, причем довольно безразлично предположение, что сгоревшая летопись могла быть восстановлена понтификами по памяти: значение подобного материала все равно было бы очень проблематично.

Впрочем, весьма широкий простор для скептического отношения к традиции остается и в том случае, если летопись уцелела от пожара. Правда, почти невозможно допустить нечто подобное, если, как водится, отождествить старую летопись с теми гномона-

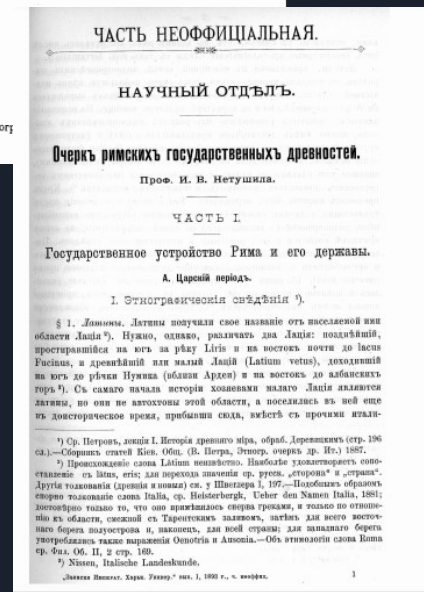
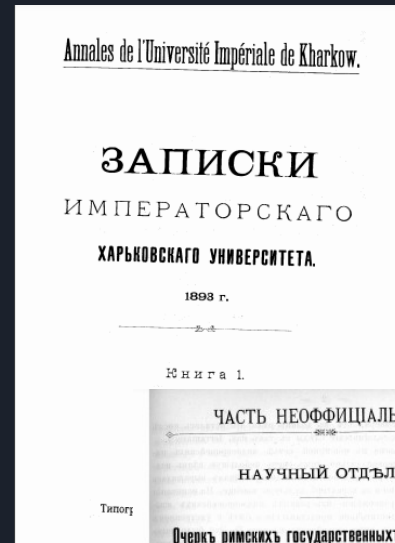
Щоб дізнатися про наукові переконання І.В.Негушила можна ознайомившись, з його статтею "Отражение катилинарской смуты в традиции о Тарквиниях" (1914). Автор аналізує тут історію про дві змови проти Римської республіки.

З історичної точки зору найбільший інтерес викликають його статті, які були опубліковані у "Филологическом обозрении": "Дуэнова надпись", "Амбарвалии, арвальские братья и арвальская песнь" и "О времени введения латинского алфавита", "Происхождение римских цифр" (т. XVII, 1899). Вивчав І.В. Нетушил історію монетної справи у римлян. Різні епізоди давньої римської історії досліджувалися їм в ґрунтовних статтях, які з часом розросталися до розмірів невеликих монографій, які публікувалися головним чином у "Журнале министерства народного просвещения": "Легенда о близнецах Ромуле и Реме" (1902, січень-березень), "Основная территория римской общины" (липень), "Римские городские трибы" (серпень), "Римские три трибы" (1903, липень, серпень, грудень), "Начало мировой политики Римской республики и конец Лация (историко-критическое исследование к VII и VIII книгам Ливия)" (1904, серпень-жовтень), "Вопросы древнего Лация" (1905, червень-вересень), "Регилльская повесть" (1906, серпень), "Первый римский диктатор" (1906, листопад; 1907, січень-лютий), "Порсена и Веентские войны" (1907, листопад-грудень), "Социальные вопросы во второй книге Ливия" (1910, січень) та інші. Статті Нетушила увійшли до дуже багатющої історичної спадщини, з якої ще й зараз можна черпати дорогоцінні відомості про державні, культурні і релігійні реалії стародавнього Риму.

Наукова спадщина І.В. Нетушила не обмежується одними лише статтями. Ним були складені відомі посібники.

Вперше ідея опублікувати «Очерки римских государственных древностей» з'явилася у Івана Нетушила на початку 1890-х років. Ця робота спочатку була опублікована частинами у «Записках Харьковского императорского университета» за період з 1893 по 1907 рр. Ця наукова праця є єдиною в російській літературі посібником для ознайомлення з римськими державними старожитностями у всьому їх обсязі. Наукова цінність цього дослідження зберігається, а можливості його використання дуже обмежені тому що, ця робота давно вже стала великою бібліографічною рідкістю.

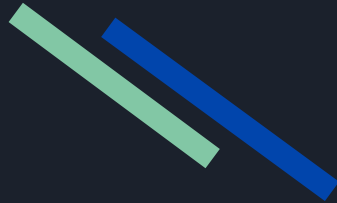
Типогр.

¹ Ср. Петрова, ввѣдн. I. Исторія древняго міра, образ. Деревянских стр. 196 сл.).—Сборникъ статей Киев. Общ. (В. Петра, Отпор, очеркъ др. Ит.) 1887.

² Происхожденіе слова Latium неясно. Наиболее удовлетворительное объясненіе см. Вилл, вѣдн. для лекціи по исторіи гр. римск. «Латинскія» и «Латинскія». Другія толкованія (древняя и новая) см. у Шнейдера I, 197.—Подобнаго объясненія слово толкованіе слова Italia, ср. Heisterbergk, Ueber den Namen Italia, 1881; достаточно только то, что оно произошло сверху греческаго, и только по отношенію къ области, смежной съ Тарентинскимъ залівомъ, латинск. для всего восточнаго берега полуострова и, наконецъ, для всей страны; для западнаго берега употребались также выраженія Oenotria и Apsonia.—Объ объясненіи слова Italia ср. Фелъ, Общ. II, 2 стр. 189.

³ Nissen, Italische Landeskunde.

Нетушил И. В. Очерк римских государственных древностей : в 2. т. Т. 1. Государственное устройство Рима до Августа : монография / И. В. Нетушил ; сост. С. И. Посохов, И. П. Сергеев, А. Н. Токарев. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2014. – 704 с.

<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/10670>

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ХАРЬКОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени В. Н. КАРАЗИНА

И. В. Нетушил

**ОЧЕРК РИМСКИХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ
ДРЕВНОСТЕЙ**

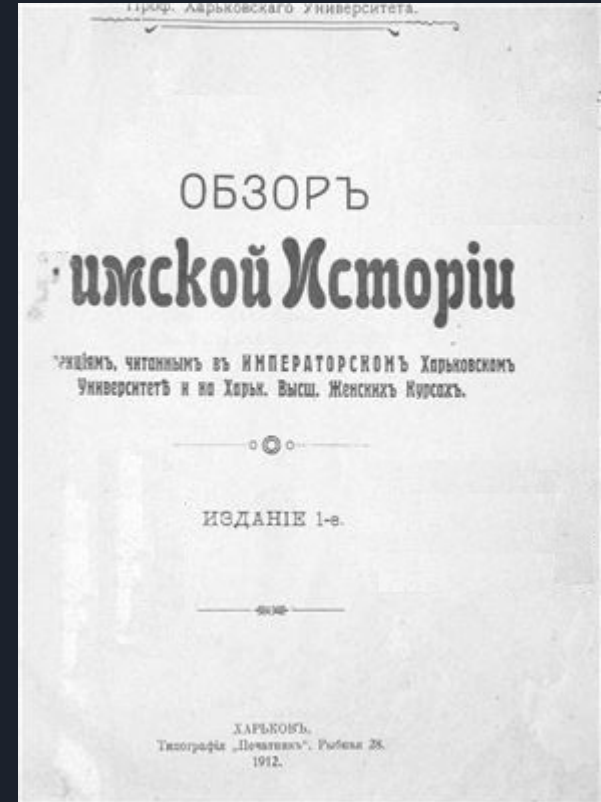
В 2 томах

**Т. 1. ГОСУДАРСТВЕННОЕ УСТРОЙСТВО
РИМА ДО АВГУСТА**

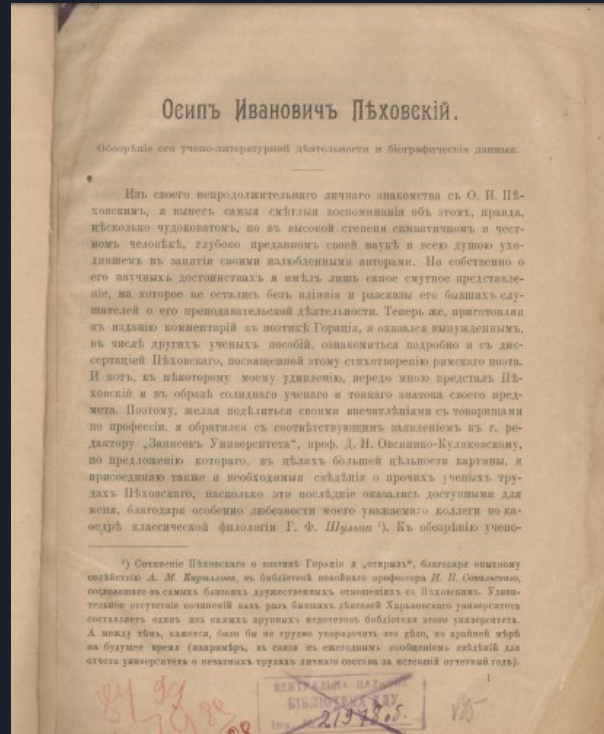
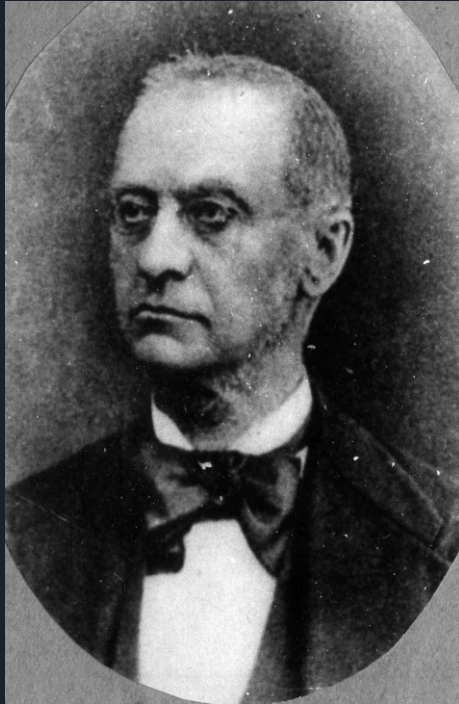
Монография

Харьков – 2014

Повний загальний курс історії Риму ("Лекции по римской истории", т. I-III, Харків, 1907-1909) її скорочений варіант ("Обзор римской истории", Харків, 1912; вид. 2-е, 1916), де викладено питання стосовно поділу Римської імперії на Західну і Східну та перемоги християнства над язичництвом. Доповненнями до цих курсів були праці, видані окремо "Римская историография" (Харків, 1909) і "Краткое обозрение разработки римской истории". В останній період своєї професорської діяльності Нетушил підготував до друку велику працю з історії римської релігії, де розповідь починався з найдавніших часів до остаточного краху стародавнього язичництва і торжества християнства. Ця праця так і залишилася не опублікованою.

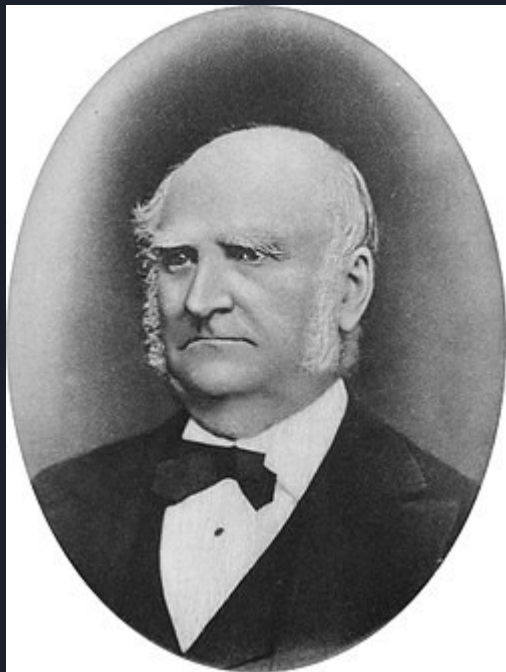

У 1902 році І.В.Нетушилом було опубліковано у “Записках Харківського університета” огляд науково-літературної діяльності і біографічні дані філолога і професора Харківського університету О.І. Пеховського, який був видатним знавцем мистецтва і побуту народів класичної давнини.

<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/845>

У 1903 році І.В.Нетушил публікує у “Записках Харьковского університета” огляд науково-літературної діяльності і біографічні дані професора кафедри словесності та старожитностей Харківського університету Деллена О.К.

Александръ Карловичъ Делленъ.

Обозрѣніе его ученой дѣятельности и біографическія данныя.

Александръ Карловичъ Делленъ состоялъ ординарнымъ профессоромъ по кафедрѣ римской словесности и древностей въ Харьковскомъ университетѣ съ 30 декабря 1867 г. по 23 марта 1882 г. На службу въ Харьковскій университетъ онъ перешелъ, послѣ кратковременной отставки (съ 1 августа по 30 декабря 1867 года), изъ университета св. Владиміра, въ которомъ занималъ ту же кафедру римской словесности и древностей.

Состоя профессоромъ Харьковского университета, онъ издалъ слѣдующіе труды изъ области своей специальности:

1. Prooemium, quo scholas suas de historia litterarum Romanarum in Caesarea Universitate Charcoviensi habendas aperuit. Харьков, 1869.

2. Doctrinae metricae summarium in usum scholarum suarum scriptum. Петербургъ, 1876.

3. P. Terenti Nauton Timocumenos. Самъ себя называвшій. Комедія Публия Теренція съ введеніемъ, съ подробнымъ комментариемъ и съ русскимъ переводомъ. Харьков, 1879.

За прежнее время, до перехода въ Харьковъ, имъ напечатаны слѣдующіе труды по классической филологіи:

1. De vita Livi Andronici dissertatio, quam auctoritate amplissimi philosophorum ordinis in Universitate Litterarum Caesarea Dorpatensi ad gradum magistri aa. B. rite impetrandum scriptam publice defendet Alexander Ludovic. Döllén, cand. phil., linguae germanicae praeseptor primarius in gymnasio Rigensi. Dorpati Livonorum 1838 (магистерская диссертация).

2. De fabula Livi Andronici, quae inscribitur Aegisthus. Einladung zur öffentlichen Prüfung im Gymnasium. Riga, 1838.

3. Beiträge zur Kritik und Erklärung der Satiren des D. Iun. Iuvenalis von Alex. Ludw. Döllén, ausserordentlichen Professor der Römischen Literatur an der St.-Wladimir-Universität. Kiew, 1846 (представлено въ качествѣ докторской диссертации въ 1863 году).

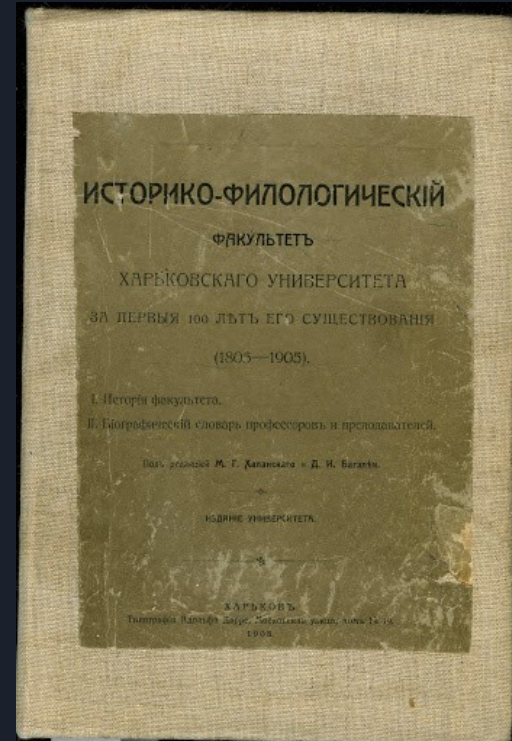
<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/489>

З повною бібліографією робіт можна ознайомитися у книгах:

<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/1176>

1

<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/1237075002/2218>

Інтернет-посилання

<http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/simple-search?query=%D0%BD%D0%B5%D1%82%D1%83%D1%88%D0%B8%D0%BB&submit=%D0%9D%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%B8>

https://www.univer.kharkov.ua/ru/general/our_university/rectors?cat=24&ofs=0

<http://ancientrome.ru/publik/article.htm?a=1304088838>